

УДК 338.583:631.52

Значення системи нормативних витрат у процесі проведення науково-технічної експертизи сортів рослин

Захарчук О. В.^{1,2}, Завальнюк О. І.^{1*}

¹Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Горіхуватський шлях, 15, м. Київ, 03041, Україна, *e-mail: 51381@i.ua

²Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ

Мета. Визначення теоретичних, методичних та практичних засад ролі нормативних витрат при проведенні науково-технічної експертизи сортів рослин. **Методи.** Абстрактно-логічний, узагальнення, результати аналітичних досліджень. **Результати.** Калькуляції нормативних витрат проведення науково-технічної експертизи сортів рослин базуються на визначенні нормативної собівартості. Нормативний метод визначення витрат (собівартості) проведення науково-технічної експертизи сортів рослин формується на використанні науково обґрунтованих норм продуктивності та розрахунках нормативів трудових і матеріальних витрат з урахуванням природно-економічних, технічних та технологічних особливостей кожної філії експертного закладу.

Важливе завдання нормативного обліку полягає у своєчасному попередженні нераціонального використання ресурсів філій, оперативно-

му аналізі витрат на проведення досліджень, який дозволяє розкривати не враховані в практичній роботі резерви, визначати результати діяльності філії та її підрозділів.

До основних принципів системи нормативних витрат належать:

- нормування витрат і обов'язкове складання нормативних калькуляцій по кожній культурі;
- систематичне виявлення відхилень фактичних витрат від поточних норм витрат матеріалів і заробітної плати;

- постійний та своєчасний облік зміни норм;
- завчасне складання калькуляції нормативної собівартості та її аналіз з метою виявлення резервів зниження собівартості. **Висновки.** Нормативний метод обліку витрат виробництва дозволяє своєчасно виявляти і з'ясувати причини відхилення фактичних витрат від діючих норм основних витрат ресурсів на проведення науково-технічної експертизи й управління. Організація нормативного обліку насамперед пов'язана з необхідністю розробки прогресивних, науково обґрунтованих норм витрат ресурсів, праці та заробітної плати.

Ключові слова: нормативна собівартість; філії експертного закладу; аналіз витрат.

Oleksandr Zakharchuk
<https://orcid.org/0000-0002-1734-1130>

Oleksandr Zavalniuk
<https://orcid.org/0000-0001-5059-2559>

УДК 633.511 (477.7)

Відродження вирощування сортів бавовнику звичайного (*Gossypium hirsutum* L.) в умовах Південного Степу України

Києнко З. Б.*, Сонець Т. Д., Михайлик С. М.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Горіхуватський шлях, 15, м. Київ, 03041, Україна, *e-mail: ZKienko@ukr.net

Мета. Всебічно дослідити особливості росту, розвитку і плодоношення нових сортів бавовнику звичайного (*Gossypium hirsutum* L.) в умовах Південного Степу України для визначення ефективності технології вирощування сортів ультраранньої та ранньої груп стиглості

за зрошення та на богарі, з наступним удосконаленням та внесенням змін до Методики проведення кваліфікаційної експертизи сортів роду бавовник (*Gossypium* L.) на придатність сорту для поширення в Україні. **Методи.** Польовий, порівняння, узагальнення та математичної статистики. **Результати.** В Україні виникла стратегічна потреба вирощувати бавовник як сировину для імпортозаміщення, а також для переробки і забезпечення внутрішніх потреб. Його волокно застосовують для виготовлення тканин, трикотажу, ниток та іншого. Насіння бавовнику містить 20–30% олії, яку використовують для харчових потреб, виробництва

Zina Kyienko
<https://orcid.org/0000-0001-7749-0296>
Tetiana Sonets
<https://orcid.org/0000-0002-9603-0452>
Svitlana Mykhailyk
<https://orcid.org/0000-0001-9981-0545>

маргарину, мила, гліцерину, фарб. Бавовник – світлолюбна культура короткого дня, відносно посухостійка рослина, оскільки має добре розвинену кореневу систему. Проте високі врожаї його вирощують лише при достатній забезпеченості рослин вологою, чого досягають поливами. Польові дослідження проводяться на Роздільнянському та Кілійському відділі польових досліджень Одеської філії Українського інституту експертизи сортів рослин (УІЕСР) за зрошення та на богарі. У дослідженні приймають участь 5 сортів бавовнику ультраранньої та ранньої груп стиглості. Для досліджень були надані сорти провідних компаній Туреччини, Німеччини та США. Досліди закладено у першій декаді травня 2024 року та будуть тривати впродовж

2024–2025 років. Бавовник висіано широкорядним способом з відстанню між рядками 70 см. Глибина загортання насіння становила 4–5 см. Норма висіву 120 кг/га. **Висновки.** У результаті проведеного комплексу наукових (агротехнологічних) досліджень буде розроблена технологічна карта з рекомендаціями для виробників щодо ефективної технології вирощування сортів бавовнику ультраранньої та ранньої груп стиглості за зрошення та на богарі; внесено зміни та удосконалення до Методики проведення кваліфікаційної експертизи сортів роду бавовник (*Gossypium* L.) на придатність сорту для поширення в Україні. Дослідження тривають.

Ключові слова: бавовник; сорт; посів; вирощування; кваліфікаційна експертиза.

УДК 631.52:633.85:665.3

Розробка моделі сорту ріпаку (*Brassica napus oleifera* Metzg L.) відповідно до сучасних вимог

Кирильчук А. М.*, Безпрозвана І. В., Іваницька А. П., Щербиніна Н. П.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Горіхуватський шлях, 15, м. Київ, 03041, Україна, *e-mail: angela.kyrylchuk@gmail.com

Мета. На основі всебічного дослідження нормативної документації та наукової літератури щодо показників якості ріпаку, розробити модель сорту, яка б відповідала сучасним вимогам продовольчого ринку. **Методи.** Монографічний – опрацювання наукових публікацій, нормативних документів із питань якісних показників ріпаку; абстрактно-логічний – теоретичні узагальнення, встановлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків та пропозицій; системний – дослідження об'єкту як цілісної множини елементів у сукупності відношень і зв'язків між ними. **Результати.** Подано результати всебічного дослідження наукової літератури та нормативної документації щодо якісних показників жирнокислотного складу олії насіння ріпаку. Встановлено, що на продовольчому ринку присутні чотири типи сортів і гібридів: традиційні сорти (++) – з високим вмістом ерукової кислоти і глікозинолатів для використання на зелене

добриво; простої якості (0+) – з малим вмістом ерукової кислоти і високим рівнем глікозинолатів, насіння застосовують для отримання високоцінної харчової олії, проте шрот у годівлі тварин можна використовувати тільки з обмеженнями; подвійної якості (00) – з низьким вмістом ерукової кислоти і глікозинолатів, для виробництва якісної олії та білкових кормів; з високим вмістом ерукової кислоти та низьким вмістом глікозинолатів (+0), які служать тільки для виробництва технічних олій та біологічного дизельного палива, а шрот використовують в якості білкового корму. Перспективним завданням селекції є створення сортів з жовтим забарвленням насіння (000), з низьким вмістом ерукової кислоти та глікозинолатів, у яких, завдяки зменшенню відсотка оболонки і підвищенню вмісту жиру, знижено вміст клітковини. **Висновки.** Всебічне оцінювання об'єкту дослідження дозволило розробити модель сорту ріпаку за жирнокислотним складом відповідно до сучасних вимог. Визначені параметри фракційного складу жирних кислот у різних типах моделі рекомендовано для досягнення успіху в створенні ідеального типу та для класифікації показників якості сортів чи гібридів ріпаку, які проходять експертизу на придатність до поширення в Україні.

Ключові слова: жирні кислоти; модель сорту; напрям використання; олія; ріпак.

Anzhela Kyrylchuk
<https://orcid.org/0000-0003-3948-5810>
 Iryna Bezprozvana
<https://orcid.org/0000-0002-4240-7605>
 Alla Ivanitskaya
<https://orcid.org/0000-0003-3987-4728>
 Nataliia Shcherbynina
<https://orcid.org/0000-0003-1599-061X>